

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕРЕЖКО ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 65.011.1:[658:339.924](477)(043.3)

**ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
У РОЗВИТКУ ЗЕД ПІДПРИЄМСТВ ЗА УМОВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Хмельницький – 2021

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.
Робота виконана у Хмельницькому національному університеті
Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Нижник Віктор Михайлович,
Хмельницький національний університет
Міністерства освіти і науки України,
проректор з науково-педагогічної роботи.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
Кузнєцова Інна Олексіївна,
Одеський національний
економічний університет
Міністерства освіти і техніки України
завідувач кафедри менеджменту організацій;

доктор економічних наук, професор
Подольчак Назар Юрійович,
Національний університет «Львівська політехніка»
Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри адміністративного
та фінансового менеджменту.

Захист відбудеться «29» грудня 2021 року о 10⁰⁰ годині на
засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.052.01 Хмельницького
національного університету Міністерства освіти і науки України за
адресою: 29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11, зала засідань
вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницького
національного університету Міністерства освіти і науки України за
адресою: 29016, м. Хмельницький, вул. Кам'янецька, 110/1.

Автореферат розісланий «26» «листопада» 2021 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Бабій І. В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Економіка України перебуває під дією низки факторів зовнішнього середовища, що істотно впливають на її стабільність та можливості розвитку. Триваюча військова агресія, енергетична криза та пандемія суттєво вплинули на господарську діяльність усіх підприємств. В цих умовах зростають вимоги до управлінських механізмів, спрямованих на забезпечення фінансової стійкості підприємств та водночас до їх здатності швидко адаптуватись до змін середовища функціонування. Це обумовлює необхідність використання в управлінні підприємствами гнучких управлінських механізмів, спрямованих на забезпечення розвитку його потенціалу, зокрема фінансово-економічного. Поряд з названими факторами діяльність підприємств все більше зорієнтована на європейський ринок, що підсилює важливість зовнішньоекономічної діяльності у контексті формування фінансово-економічного потенціалу підприємства.

Проблемам управління потенціалом підприємств присвятили багато наукових праць вітчизняні і зарубіжні вчені. Серед них Атаманчук Ю.М., Безручко О.О., Брутман А.Б., Васильківський Д.М., Васюренко В.А., Васьківська К.В., Войнаренко М.П., Гончар О.І., Гончаренко І.М., Грипинська Н.В., Гришко Н.Є., Гудзь Ю.Ф., Дергалюк М.О., Жидков О.І., Квасницька Р.С., Костирко Р.О., Кузнецова І.О., Крахмальова Н.А., Крихівська Н.О., Лесик Л.І., Мартиновський В.С., Маслак О.І., Нижник В.М., Орехова А.І., Орлов О.О., Отенко І.П., Подольчак Н.Ю., Сабадирьова А.Л., Савіна Г.Г., Стадник В.В., Хрущ Н.А., Чорна Л.О.

В свою чергу, різним аспектам фінансового потенціалу підприємства присвятили свої праці Антоненко В.М., Блашак Б.Я., Бова В.А., Брюховецька Н.Ю., Булеев І.П., Верясова Г.М., Іваненко Л.В., Куліш Г.П., Ляхович Л.А., Соколова Л.В., Селезень О.М., Соколов О.Є., Рясних Є.Г., Хрипнюк О.С., Челка В.В. та інші. Зовнішньоекономічна діяльність вітчизняних підприємств є предметом досліджень Бабій І.В., Думанської І.Ю., Михайлова А.М., Лук'янової В.В., Нижника В.М., Рудніченка Є.М.

Не применшуючи важливості наукового і практичного внеску вищезгаданих вчених, науковців і практиків, необхідно підкреслити, що динамізм середовища функціонування підприємств в Україні створює нові виклики і висуває нові вимоги до їх фінансово-економічного потенціалу. Особливо актуальними в таких умовах є подальші дослідження і розробки у сфері формування механізму фінансово-економічного потенціалу підприємства за умов активізації ЗЕД машинобудівних підприємств.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Хмельницького національного університету за темами: «Розробка стратегій та моделювання інноваційного потенціалу кластеризації соціально-економічних систем в контексті національної безпеки держави» (номер

держреєстрації 0120U102088), де автором розроблено складові елементи фінансово-економічного потенціалу підприємства у системі підвищення національної безпеки країни; «Моделювання інноваційного ресурсного потенціалу в стратегіях безпечного розвитку підприємств малого і середнього бізнесу» (номер держреєстрації 0120U102123), де автором обґрунтовано використання системи моніторингу та контролінгу в активізації та підвищенні ресурсного і фінансово-економічного потенціалу промислових підприємств.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретико-методичних основ та науково-практичних рекомендацій щодо формування фінансово-економічного потенціалу підприємства у розвитку ЗЕД за умов євроінтеграції.

Для досягнення поставленої мети дослідження необхідно було вирішити такі наукові завдання:

- узагальнити наукові підходи до вивчення проблеми формування фінансово-економічного потенціалу в умовах євроінтеграції;
- дослідити основні поняття, що стосуються характеризують фінансово-економічний потенціал підприємства, такі як «потенціал підприємства», «економічний потенціал підприємства», «фінансовий потенціал підприємства», «фінансово-економічний потенціал підприємства», «складові потенціалу підприємства» та їх взаємозв'язок;
- проаналізувати та обґрунтувати взаємозв'язок між процесом формування і підвищення фінансово-економічного потенціалу та ЗЕД підприємства;
- проаналізувати основні закономірності і принципи формування та оцінювання фінансово-економічного потенціалу підприємства;
- узагальнити методичні підходи до оцінювання фінансово-економічного потенціалу підприємства;
- розглянути методичні основи управління ЗЕД підприємства в системі підвищення фінансово-економічного потенціалу підприємства;
- провести оцінку показників фінансово-економічного потенціалу машинобудівних підприємств Вінницької області;
- обґрунтувати та проаналізувати фактори впливу на рівень фінансово-економічного потенціалу підприємств за умов євроінтеграції;
- дослідити та обґрунтувати напрями активізації і розвитку ЗЕД підприємств за умов поглиблення інтеграційних процесів;
- обґрунтувати складові елементи механізму формування фінансово-економічного потенціалу;
- побудувати структурнологічну модель механізму формування фінансово-економічного потенціалу підприємства в розвитку ЗЕД за умов євроінтеграції;
- розробити модель моніторингу в механізмі формування фінансово-економічного потенціалу підприємства;
- визначити елементи контролінгу та його завдання в межах побудованого механізму.

Об'єктом дослідження є процеси формування фінансово-економічного потенціалу у розвитку ЗЕД машинобудівних підприємств за умов євроінтеграції.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та науково-практичні засади побудови структурнологічної моделі механізму формування фінансово-економічного потенціалу підприємств у розвитку їх зовнішньоекономічної діяльності.

Методи дослідження. Методологічною основою наукової роботи стали загальнонаукові і спеціальні методи соціально-економічних досліджень. В роботі використані методи теоретичного узагальнення, абстрагування, аналізу та синтезу для дослідження розвитку основних понять і наукових підходів до вивчення проблеми відтворення, формування та оцінки фінансово-економічного потенціалу підприємства (п. 1.1, п. 1.3), дослідження взаємозв'язку фінансово-економічного потенціалу та зовнішньоекономічної діяльності (п. 1.2) та методичних основ управління зовнішньоекономічною діяльністю (п. 1.4); інституційного аналізу для характеристики факторів впливу на рівень фінансово-економічного потенціалу підприємств (п. 2.2); методи описової статистики – для оцінки показників фінансово-економічного потенціалу машинобудівних підприємств Вінницької області (п. 2.1, п. 2.3) та аналізу напрямів активізації і розвитку ЗЕД підприємств за умов поглиблення інтеграційних процесів (п. 2.4); моделювання – для побудови структурнологічної моделі (п.п. 3.1–3.2); системного аналізу – для з'ясування особливостей механізму формування фінансово-економічного потенціалу (п.п. 3.1–3.2), розробки процедури моніторингу (п. 3.3), структурно-функціонального – для опису та пояснення побудови механізму формування фінансово-економічного потенціалу підприємства (п. 3.1); графічні методи – для наочної ілюстрації та побудови схем та графіків стосовно предмета дослідження (п.п. 1.1–3.3).

Інформаційною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних та іноземних науковців, аналітичні матеріали і доповіді аналітичних центрів, нормативно-правові акти України, офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, звіти підприємств машинобудування Вінницької області, інформація з офіційних сайтів підприємств.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні основних положень та вирішенні наукового завдання щодо формування і розробки механізму підвищення фінансово-економічного потенціалу підприємства в умовах євроінтеграції.

Найсуттєвіші результати дослідження, які містять наукову новизну, полягають у наступному:

вперше:

– розроблено структурнологічну модель механізму формування фінансово-економічного потенціалу підприємства, яка складається із теоретичного, інструментального, організаційного та інформаційного блоків, з метою забезпечення його розширеного відтворення й забезпечення

відповідності між рівнем фінансово-економічного потенціалу, його наявними і прогнозованими можливостями та вимогами зовнішнього середовища за умов євроінтеграції;

– інструментарій формування фінансово-економічного потенціалу підприємства, що спрямований на нейтралізацію суперечностей між рівнем наявного та необхідного фінансово-економічного потенціалу для забезпечення розвитку підприємства шляхом підбору та використання ефективних інструментів діагностики, моніторингу і контролю у функціонуванні інструментального блоку механізму формування фінансово-економічного потенціалу підприємства;

удосконалено:

– модель моніторингу формування фінансового-економічного потенціалу підприємства, що, на відміну від існуючих підходів, передбачає відокремлення універсальних і специфічних рис моніторингу та зорієтовує на отримання інформації за напрямками: раціонального використання ресурсів, реалізації можливостей, підвищення ефективності діяльності підприємства та реалізується за визначеною процедурою;

– структуру взаємовідносин між фінансово-економічним потенціалом та ЗЕД підприємства, що, на відміну від існуючих підходів, виокремлює види ЗЕД, які впливають на фінансово-економічний потенціал, деталізує форму та наслідки такого впливу через призму приросту фінансових ресурсів, використання можливостей та досягнення результатів;

– теоретико-методичне обґрунтування декомпозиції цілей механізму формування фінансово-економічного потенціалу, що, на відміну від існуючих підходів, представляє потенціал як єдність ресурсів, можливостей та результатів і дозволяє охопити увесь процес формування фінансово-економічного потенціалу підприємства;

– науково-методичний підхід до впровадження механізму формування фінансово-економічного потенціалу підприємства, що, на відміну від існуючих, ґрунтується на формуванні передумов для впровадження та функціонування механізму в межах забезпечуючої і процесної складових організаційного блоку механізму;

– теоретико-методичний підхід до особливостей формування фінансово-економічного потенціалу в розвитку ЗЕД, що на відміну від існуючих підходів, фокусується на тріаді передумов формування системи економічного потенціалу підприємства і визначається метою управління – забезпечення розширеного відтворення фінансово-економічного потенціалу підприємства, передбачає обов'язкові інвестиції в розвиток і розширення ринків збуту;

– науково-методичний підхід до оцінювання фінансово-економічного потенціалу машинобудівного підприємства, який на відміну від існуючих, поряд із традиційним визначенням показників фінансового стану підприємства та його ЗЕД враховує значення показників відтворення, а

саме: мінімального прибутку, необхідного для розширеного відтворення, запасу відтворення і коефіцієнта відтворення;

дістали подальшого розвитку:

– теоретико-методичне обґрунтування системи управління ЗЕД за умов євроінтеграції, що, на відміну від існуючих підходів, враховує характеристики підприємства та його зовнішньоекономічної активності; виокремлює особливості ЗЕД як об'єкта управління, які стосуються суб'єктів управління, території здійснення, інструментів та особливостей регулювання, рівня невизначеності та деталізує принципи, на яких вона має базуватись з врахуванням вимог до її адаптивності та спрямованості на досягнення цілей підприємства, у тому числі на забезпечення розширеного відтворення його фінансово-економічного потенціалу;

– структурування факторів впливу на ЗЕД підприємства, що, на відміну від існуючих, враховує сутнісну характеристику фактора та рівень його виникнення з метою визначення ступеня його релевантності;

– визначення поняття зовнішньоекономічної діяльності як напрямку господарської діяльності підприємства, що ґрунтується на взаємодії із суб'єктами господарювання інших країн щодо виробництва та реалізації товарів, робіт і послуг на внутрішньому та зовнішньому ринках з метою досягнення цілей підприємства з врахуванням наявних та потенційних обмежень, що, на відміну від існуючих, враховує системний, територіальний, суб'єктний та цільовий аспекти ЗЕД підприємства;

– визначення поняття фінансово-економічного потенціалу як можливого стану підприємства і його позиції на ринку, що оцінені з врахуванням поточного фінансово-економічного стану підприємства та кон'юнктури ринку в поточному та прогнозованому періоді часу.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані у процесі виконання дисертаційної роботи рекомендації наукового, методичного та прикладного характеру щодо формування фінансово-економічного потенціалу підприємств запроваджені окремими організаціями, підприємствами, закладами та установами України, а саме: Департаментом міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької обласної державної адміністрації (довідка про впровадження № 452/01 від 21.04.2021 р.); Департаментом економіки та інвестицій Вінницької міської ради (довідка про впровадження № 98 від 29.04.2021 р.); Вінницькою торгово-промисловою палатою (довідка про впровадження № 53 від 29.04.2021 р.); ПрАТ «Калинівський машинобудівний завод» (довідка про впровадження № 26 від 16.02.2021 р.), ПрАТ «ПлазмаТех» (довідка про впровадження № 24 від 05.02.2021 р.), ТОВ «Грін Кул» (довідка про впровадження № 17-1 від 24.01.2021 .), ТДВ «Брацлав» (довідка про впровадження № 20 від 13.10.2021 р.), ТОВ «Тірас-12» (довідка про впровадження № 16 від 02.02.2021р.), ДП «Електричні системи» (довідка про впровадження № 13 від 09.02.2021 р.), ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»» (довідка про впровадження № 20 від 10.02.2021 р.), що підтверджує практичну цінність одержаних результатів.

Отримані наукові, методичні та практичні результати використовуються Хмельницьким національним університетом при викладанні навчальних дисциплін «Економіка підприємства», «Міжнародні економічні відносини», «ЗЕД підприємств», «Євроінтеграційний розвиток підприємств» (довідка про впровадження № 98 від 22.04.2021 р.) та Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ при викладанні навчальних дисциплін: «Економіка підприємства», «ЗЕД підприємств» (довідка про впровадження № 76 від 27.04.2021 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є одноосібно виконаною науковою працею, в якій вирішено наукове завдання щодо створення механізму формування фінансово-економічного потенціалу в розвитку ЗЕД за умов євроінтеграції. Основні положення дисертаційної роботи, наукові результати, висновки, пропозиції та рекомендації, які виносяться на захист, опубліковані у фахових наукових виданнях. 3 наукових праць, виконаних у співавторстві, у дисертаційній роботі використано ідеї та положення, які були запропоновані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні та методичні положення, практичні висновки та результати дисертаційної роботи доповідались автором й отримали позитивну оцінку на Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Розвиток фінансової системи України в умовах ринкових трансформацій» (м. Вінниця, 14 жовтня 2004 р.), «Україна у світовій економічній спільноті» (м. Дніпропетровськ, 26 березня 2004 р.), «Науковий потенціал світу '2004» (м. Дніпропетровськ, 1–15 листопада 2004 р.), «Пріоритети економічного розвитку України: історія та сьогодення» (м. Вінниця, 10–11 квітня 2007 р.), «Сучасний стан і тенденції розвитку економіки регіонів в контексті євроінтеграційних процесів» (м. Ялта, 14–17 вересня 2007 р.), «Євроатлантична інтеграція України: можливості та перспективи» (м. Вінниця, 4 березня 2008 р.), «Механізми, стратегії, моделі та технології управління економічними системами за умов інтеграційних процесів: теорія, методологія, практика» (м. Хмельницький, 2–4 жовтня 2014 р.), «Міжнародні економічні відносини в розвитку бізнес-процесів» (м. Хмельницький, 30 листопада 2016 р.), «Актуальні проблеми та перспективи трансформації міжнародних економічних відносин і світового господарства» (м. Хмельницький, 20–21 квітня 2018 р.).

Публікації. За результатами дисертаційної роботи опубліковано 27 наукових праць загальним обсягом 9,7 друк. арк., з яких особисто автору належить 8,2 друк. арк., 12 статей у наукових фахових виданнях України, у тому числі у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз даних, загальним обсягом 6,1 друк. арк., з яких особисто автору належить 5,3 друк. арк.; 1 одноосібна стаття у закордонному періодичному науковому виданні обсягом 0,45 друк. арк., а також 13 публікацій, що додатково відображають результати дослідження загальним обсягом 3,15 друк. арк., з яких автору особисто належать 2,45 друк. арк.

Структура і обсяг дисертаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи викладений на 283 сторінках машинописного тексту. Дисертація включає 36 таблиць (з них 4 на 7 повних сторінках), 54 рисунки (з них 1 на повній сторінці), анотацію на 22 сторінках, додатки на 35 сторінках, а також список використаних джерел із 228 найменувань, що розміщений на 28 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету, головні завдання, визначені предмет, об'єкт і методи дослідження, висвітлено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наведено відомості щодо їх апробації та обсяг публікацій за темою дослідження.

У першому розділі **«Теоретико-методичні основи управління фінансово-економічним потенціалом в активізації ЗЕД підприємств»** встановлено, що поняття фінансово-економічного потенціалу базується на трьох основних характеристиках, а саме «можливості», «ресурси», «результати» та сформульовано власне визначення фінансово-економічного потенціалу як можливого стану підприємства і його позиції на ринку, оцінені з врахуванням фінансово-економічного стану підприємства і кон'юнктури ринку в поточному та прогнозному періодах часу. Крім того, зовнішньоекономічну діяльність підприємства запропоновано розуміти як напрям господарської діяльності підприємства, що ґрунтується на взаємодії із суб'єктами господарювання інших країн щодо виробництва та реалізації товарів, робіт і послуг на внутрішньому та зовнішньому ринках з метою досягнення цілей підприємства з врахуванням наявних та потенційних обмежень.

Доведено, що зовнішньоекономічна діяльність впливає на процес відтворення фінансово-економічного потенціалу підприємства через процес формування фінансових ресурсів, використання та створення можливостей і досягнення результатів. Вплив ЗЕД на кожен із компонентів доцільно розділяти на прямий та опосередкований. Крім того, показано вплив окремих видів ЗЕД на потенціал підприємства, в цілому, та на фінансово-економічний потенціал, зокрема. До операцій, що впливають на рівень фінансово-економічного потенціалу підприємства запропоновано відносити імпорт, експорт, міжнародну інвестиційну діяльність, обмін технологіями. Кожен із цих напрямів передбачає виникнення позитивних та негативних фінансових потоків (рис. 1).

Доведено важливість системного підходу до формування та оцінювання фінансово-економічного потенціалу підприємства. Узагальнено основні характеристики потенціалу та основні принципи оцінювання фінансово-економічного потенціалу. Обґрунтовано умови використання методу експрес-діагностики або комплексного оцінювання фінансово-економічного потенціалу підприємства за сукупністю показників, відповідно до його структури.

Рис. 1. Генерування фінансових потоків від зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Обґрунтовано залежність системи управління ЗЕД від характеристик самого підприємства та від його зовнішньоекономічної діяльності. Уточнено перелік особливостей ЗЕД як об'єкту управління, які стосуються суб'єктів управління, території здійснення, інструментів і особливостей регулювання, рівня невизначеності та деталізовано принципи системи управління, на яких вона має базуватись. Запропоновано послідовність формування системи управління ЗЕД з врахуванням вимог до її адаптивності та спрямованості на досягнення цілей підприємства, у тому числі на забезпечення розширеного відтворення його фінансово-економічного потенціалу. Визначено фактори, які потрібно враховувати при виборі системи управління ЗЕД на підприємства.

У другому розділі «**Аналіз стану та факторів активізації ЗЕД підприємств в системі підвищення фінансово-економічного потенціалу**» проаналізовано фінансово-економічний потенціал машинобудівних підприємств в умовах активізації ЗЕД та фактори що на нього впливають.

Обсяги виробництва машинобудівної продукції в Україні зменшились у 2020 році на 17,6 %. Темпи падіння були неоднакові для підгалузей машинобудування і коливались в межах від 75,2 % до 99,1 %. Обсяг виробленої продукції в цілому за період 2015–2020 роки збільшився на 82,2 %. Водночас темпи приросту галузевого виробництва у Вінницькій області дорівнювали 192,3 %. Частка області у виробництві продукції машинобудування дорівнювала 0,8 % у 2015 році та збільшилась за п'ять років до 1,2 %.

З'ясовано, що у 2020 році збитково працювало 30,8 % підприємств машинобудування. Серед підгалузей машинобудування прибуток у розмірі 1237,6 млн грн отримали виробники комп'ютерів, електронної та оптичної продукції. Інші підгалузі працювали збитково. Найбільший прибуток до оподаткування у Вінницькій області отримали підприємства – виробники комп'ютерів, електронної та оптичної продукції. Максимальні значення

питомої ваги збиткових підприємств були зафіксовані у 2019 році по усіх підгалузях. У 2020 році рівень рентабельності господарської діяльності машинобудівних підприємств дорівнював 2,9 %, у той час як рівень рентабельності операційної діяльності підприємств машинобудування Вінницької області за підсумками діяльності у 2020 році становив 5,2 %.

Фактори впливу на ЗЕД підприємства запропоновано систематизувати залежно від рівнів виникнення на макро-, мезо- (регіональні, галузеві) та мікрорівнях. До факторів, що виникають на макрорівні доцільно відносити нормативно-правові та адміністративні, у тому числі фіскальні, виробничі, фінансові, екологічні, соціально-культурні, інфраструктурні та інституційні. У свою чергу, до факторів мезорівня належать виробничі, інфраструктурні, екологічні. Фактори мікрорівня охоплюють виробничі, фінансові, екологічні, організаційні та соціально-психологічні фактори.

Оцінювання фінансово-економічного потенціалу підприємства, що ґрунтується на розрахунку показників фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, ділової активності та показників рентабельності, доцільно доповнити показниками відтворення. Доцільність використання цих показників пояснюється визначенням розширеного відтворення як мети управління фінансово-економічним потенціалом. Розрахунок цих показників дозволяє оцінити процеси нарощення фінансово-економічного потенціалу.

Проведений аналіз фінансово-економічного потенціалу семи машинобудівних підприємств Вінницької області дозволив констатувати нестабільність фінансової ситуації на більшості з них. Це обумовлює потребу застосування сукупності заходів, спрямованих на покращання фінансово-економічних показників діяльності підприємств, і таким чином підвищення рівня його фінансово-економічного потенціалу.

Кризовий 2020 рік зумовив незначне зменшення цін на продукцію, що імпортується в країну, та зростання цін на експортну продукцію. Однак, внаслідок кризи попиту, що виникла в результаті пандемії, фізичні показники імпорту показали зменшення обсягів на 10,6 %. В Україні серед експортних товарів найбільшу питому вагу мали машини, обладнання та механізми, зокрема електротехнічне обладнання. Машини та обладнання становили більше 20 % від обсягу імпорту в Україну у 2020 році. Серед них найбільшу питому вагу мали реактори ядерні, котли – 11,2 %.

В останні роки суттєво поглибилися торговельно-економічні відносини між Вінниччиною та країнами ЄС. З'ясовано, що досліджувані підприємства Вінницької області здійснювали активну зовнішньоекономічну діяльність. Вони експортували різноманітну продукцію та імпортували товари, роботи і послуги. Обсяги експорту ПрАТ «ПлазмаТех» істотно перевищують обсяги інших підприємств. Ще одним великим експортером із вказаної групи є ДП «Електричні системи», обсяг експорту якого у 2017–2020 роки зріс у 12 разів (рис. 2). Найбільшим імпортером продукції із групи даних підприємств є ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»».

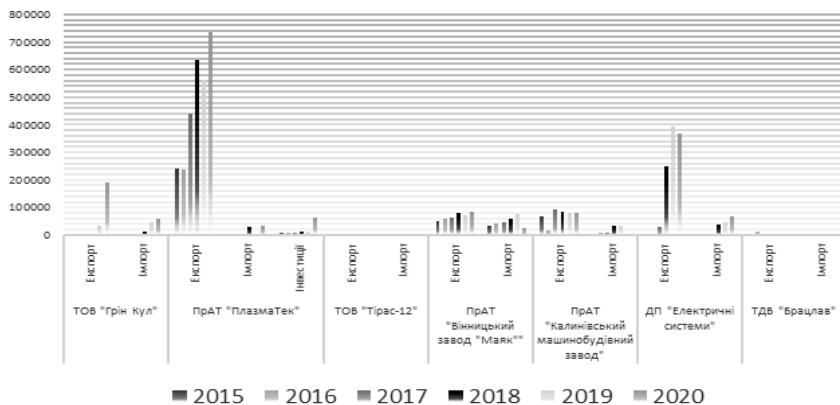

Рис. 2. Обсяги експорту, імпорту та інвестицій досліджуваних підприємств Вінницької області у 2015–2020 роках, тис. грн

Серед групи підприємств, що досліджувалися, інноваційну діяльність, пов'язану із придбанням за кордоном продукції, робіт і послуг здійснювали лише ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»», ТОВ «Грін Кул», ТОВ «Пірас-12». Підприємства, що аналізуються у 2015–2020 рр. не отримували іноземних інвестицій. Однак, ПрАТ «ПлазмаТех» інвестувало за кордон власні кошти. У 2020 році воно інвестувало за кордон майже у 10 разів більше ніж у попередні роки.

У роботі запропоновано напрями активізації ЗЕД досліджуваних підприємств та шляхи підвищення фінансово-економічного потенціалу за умов євроінтеграції.

У третьому розділі «**Механізм формування фінансово-економічного потенціалу у розвитку ЗЕД підприємства за умов євроінтеграції**» доведена необхідність та розроблено механізм формування фінансово-економічного потенціалу підприємств в умовах активізації ЗЕД.

Запропоновано для досягнення розширеного відтворення фінансово-економічного потенціалу підприємств використовувати механізм формування, під яким розуміється сукупність засобів та заходів впливу на фінансово-економічний потенціал підприємства з метою забезпечення його розширеного відтворення в умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності.

Обґрунтовано, що побудова механізму формування фінансово-економічного потенціалу підприємства і забезпечення його функціонування є цілісним комплексом дій, що враховує особливості об'єкта управління та суб'єкта управління, а також середовища господарювання, зокрема, умов внутрішнього та зовнішнього ринків.

Запропонований механізм формування фінансово-економічного потенціалу складається із таких блоків: теоретичного, інструментального, організаційного та інформаційного (рис. 3).

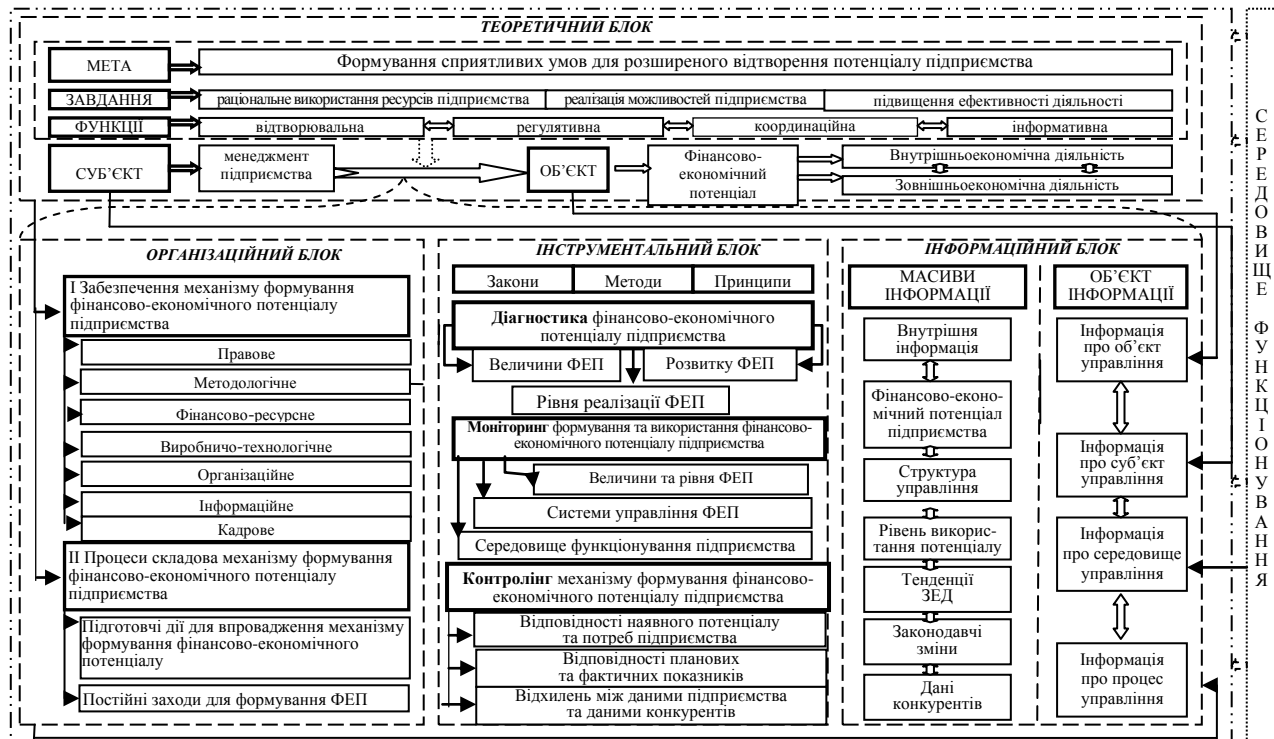

Рис. 3. Структурнологічна модель механізму формування фінансово-економічного потенціалу підприємств у розвитку ЗЕД

У межах теоретичного блоку визначаються загальні положення функціонування механізму: мета, завдання, функції. Метою механізму формування фінансово-економічного потенціалу підприємства є забезпечення його розширеного відтворення й забезпечення відповідності між рівнем фінансово-економічного потенціалу та наявними і потенційними вимогами зовнішнього середовища в умовах євроінтеграції. У роботі запропоновано декомпозицію цілей механізму формування фінансово-економічного потенціалу відповідно до представлення потенціалу як єдності ресурсів, можливостей та результатів. Проаналізовано вплив і місце ЗЕД в механізмі фінансово-економічного потенціалу підприємства. Здійснення зовнішньоекономічної діяльності впливає на кожний із компонентів цієї тріади потенціалу. Так, у роботі з'ясовано вплив активізації ЗЕД на фінансові ресурси підприємства. Крім того, досліджено вплив екологічних вимог до ЗЕД підприємств.

Доведено, що практичне втілення механізму можливе лише при належній організації роботи із впровадження та забезпечення формування механізму в межах організаційного блоку.

В організаційному блоці виділено дві складові: забезпечуючу, яка об'єднує усі ресурси, необхідні для створення та функціонування механізму формування фінансово-економічного потенціалу; процесну, яка охоплює комплекс дій для забезпечення формування та функціонування механізму. Забезпечуюча складова сприяє реалізації мети управління фінансово-економічним потенціалом підприємства, завдяки наданню необхідних ресурсів і створенню відповідних передумов та включає правове, методологічне, фінансово-ресурсне, виробничо-технологічне, організаційне, інформаційне, кадрове забезпечення. Процесна складова організаційного блоку механізму містить дві групи робіт залежно від їх цілей та повторюваності. До першої пропонується віднести дії, які необхідно виконати для впровадження механізму формування фінансово-економічного потенціалу підприємства. Вони можуть здійснюватися на щойно створеному підприємстві або на вже функціонуючому.

У другому випадку змін зазнає існуюча фінансова політика та будуть створені відсутні елементи механізму. Друга група дій пов'язана із використанням інструментів у процесі функціонування механізму. Виявлено, що завданням інструментального блоку є нейтралізація суперечностей між рівнем необхідного та наявного фінансово-економічного потенціалу для забезпечення розвитку підприємства шляхом підбору та використання оптимальних інструментів діагностики, моніторингу, контролінгу, що базуються на опрацюванні великої кількості інформації.

Усі три компоненти тісно пов'язані між собою, і в сукупності забезпечують можливість досягнення мети управління фінансово-економічним потенціалом підприємства – забезпечення його розширеного відтворення в умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності та поглиблення євроінтеграційних процесів (рис. 4).

Рис. 4. Структура інструментального блоку механізму формування фінансово-економічного потенціалу у розвитку ЗЕД підприємства

Діагностика рівня фінансово-економічного потенціалу в побудованому механізмі передбачає оцінку наявних ресурсів і здатностей у підприємства у певний проміжок часу. Під здатностями пропонуємо розуміти необхідні в певний проміжок часу характеристики фінансово-економічного потенціалу підприємства, які створюють додаткові переваги для нього на ринку. Діагностика рівня реалізації фінансово-економічного потенціалу передбачає аналіз та оцінку результатів його використання, у тому числі у контексті застосування можливостей, що виникають у зовнішньому середовищі.

Під моніторингом фінансового-економічного потенціалу підприємства потрібно розуміти регулярне спостереження за формуванням, реалізацією фінансово-економічного потенціалу підприємства, середовищем, що його визначає в умовах активізації інтеграційних процесів у вітчизняній економіці. Доведено необхідність відокремлення універсальних та специфічних рис моніторингу та запропоновано їх переліки для моніторингу у межах механізму формування фінансово-економічного потенціалу підприємства.

Для забезпечення ефективного здійснення моніторингу розроблено вимоги до процедури моніторингу; до інформації, що отримується в результаті; до функцій, що виконуються та до дотримання встановлених принципів. Для визначення послідовності здійснення моніторингу в механізмі формування фінансово-економічного потенціалу запропоновано модель проведення моніторингу. Доведено, що для отримання інформації, необхідної для управління фінансово-економічним потенціалом, слід

здійснювати моніторинг за напрямками: раціональне використання ресурсів, реалізація можливостей, підвищення ефективності діяльності підприємства.

Виконання завдань із контролю відхилень між реальними та запланованими результатами, між наявним рівнем фінансово-економічного потенціалу та потребами підприємства, між даними підприємства та даними конкурентів передбачено здійснювати у межах контролінгу, що є складовою інструментального блоку.

ВИСНОВКИ

В дисертації, відповідно до поставленої мети та завдань, розроблено теоретико-методичні основи та науково-практичні рекомендації щодо формування фінансово-економічного потенціалу підприємств у розвитку ЗЕД за умов євроінтеграції та отримано наукові результати, які дозволяють зробити такі висновки:

1. Проведено комплексний аналіз наукової літератури, присвяченої питанню дослідження потенціалу підприємств, економічного та фінансового потенціалів, а також фінансово-економічного потенціалу підприємств, що дозволив виявити три основних складових поняття фінансово-економічного потенціалу, а саме «можливості», «ресурси», «результати».

2. ЗЕД підприємства запропоновано розуміти як напрям господарської діяльності підприємства, що ґрунтується на взаємодії із суб'єктами господарювання інших країн щодо виробництва та реалізації товарів, робіт і послуг, інвестиційної діяльності на внутрішньому та зовнішньому ринках з метою досягнення цілей підприємства з врахуванням наявних та потенційних обмежень.

3. Доведено, що зовнішньоекономічна діяльність впливає на процес відтворення фінансово-економічного потенціалу підприємства через процеси формування фінансових ресурсів, використання та створення можливостей і досягнення результатів. Вплив ЗЕД на кожен із компонентів доцільно розділяти на прямий та опосередкований. Крім того, показано вплив окремих видів ЗЕД на потенціал підприємства в цілому, та на фінансово-економічний потенціал, зокрема. До операцій, що впливають на фінансово-економічний потенціал підприємства запропоновано відносити імпорт, експорт, міжнародну інвестиційну діяльність, обмін технологіями.

4. Обґрунтовано залежність системи управління ЗЕД від характеристик самого підприємства та від його зовнішньоекономічної діяльності. Уточнено перелік особливостей ЗЕД як об'єкта управління, які стосуються суб'єктів управління, території здійснення, інструментів та особливостей регулювання, рівня невизначеності та деталізовано принципи системи управління на яких вона має базуватись.

5. Фактори впливу на ЗЕД підприємства запропоновано систематизувати залежно від рівнів виникнення на макро-, мезо- та мікрорівнів. До факторів, що виникають на макрорівні доцільно відносити нормативно-правові та

адміністративні, у тому числі фіскальні, виробничі, фінансові, екологічні, соціально-культурні, інфраструктурні та інституційні. У свою чергу до факторів мезорівня належать виробничі, інфраструктурні, екологічні. Фактори мікрорівня охоплюють технічні та технологічні, фінансові, екологічні, організаційні та соціально-психологічні фактори.

6. Оцінювання фінансово-економічного потенціалу підприємства, що ґрунтується на розрахунку показників фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, ділової активності та показників рентабельності доповнено показниками відтворення. Доцільність використання цих показників пояснюється визначенням розширеного відтворення як мети управління фінансово-економічним потенціалом. Розрахунок цих показників дозволяє оцінити процес нарощення фінансово-економічного потенціалу.

7. Проведений аналіз фінансово-економічного потенціалу семи машинобудівних підприємств Вінницької області дозволив констатувати нестабільність фінансової ситуації на більшості з них. Це обумовлює потребу застосування сукупності заходів, спрямованих на покращання фінансово-економічних показників діяльності підприємств, і таким чином підвищення рівня його фінансово-економічного потенціалу. Досліджувані підприємства Вінницької області здійснювали активну зовнішньоекономічну діяльність. Вони експортували різноманітну продукцію та імпортували товари, роботи і послуги. Обсяги експорту ПрАТ «ПлазмаТех» істотно перевищують обсяги інших підприємств. Ще одним великим експортером із вказаної групи є ДП «Електричні системи». Обсяг експорту за 2017–2020 роки зріс у 12 разів. Найбільшим імпортером продукції із досліджуваних підприємств є ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»». Проведений аналіз показників зовнішньоекономічної діяльності окремих підприємств Вінниччини показав необхідність підвищення, їх фінансово-економічного потенціалу на основі вибору інструментів та побудови механізмів.

8. Для досягнення розширеного відтворення фінансово-економічного потенціалу підприємства запропоновано використовувати механізм формування, під яким розуміється сукупність засобів та заходів впливу на фінансово-економічний потенціал підприємства з метою забезпечення його розширеного відтворення в умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності. Побудовано структурнологічну модель механізму формування фінансово-економічного потенціалу, яка складатися з таких блоків: теоретичного, інструментального, організаційного та інформаційного.

9. Практичне втілення механізму можливе лише при належній організації роботи із впровадження та забезпечення формування механізму в межах організаційного блоку. В організаційному блоці виділено дві складові: забезпечуючу, яка об'єднує усі ресурси необхідні для створення та функціонування механізму формування фінансово-економічного потенціалу; процесну, яка охоплює комплекс дій для забезпечення формування та функціонування механізму.

10. Розроблено етапи діагностики рівня величини фінансово-економічного потенціалу, яка передбачає оцінку наявних ресурсів та здатностей у підприємства за певний період. Діагностика стану розвитку фінансово-економічного потенціалу передбачає аналіз та оцінку кількісних та якісних характеристик фінансово-економічного потенціалу у динаміці.

11. Визначено мету, принципи та завдання моніторингу фінансово-економічного потенціалу підприємств, який входить до розробленого механізму. Доведено необхідність відокремлення універсальних та специфічних рис моніторингу та запропоновано їх переліки для моніторингу у межах механізму. Запропоновано модель проведення моніторингу фінансово-економічного потенціалу підприємства для отримання інформації, необхідної для управління ЗЕД за напрямками: раціонального використання ресурсів, реалізації можливостей, підвищення ефективності зовнішньої діяльності.

12. Визначено завдання із контролю відхилень між реальними та запланованими результатами; між наявним рівнем фінансово-економічного потенціалу та потребами, між даними підприємства та даними конкурентів. Для забезпечення контролінгу фінансово-економічного потенціалу і показників його активізації зовнішньоекономічної діяльності запропоновано в інструментальному блоці механізму використовувати систему контролю.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях України, у тому числі, які входять до міжнародних наукометричних баз даних:

1. Мережко В. М. Моніторинг показників рівня фінансово-економічного потенціалу та результатів ЗЕД підприємств / В. М. Мережко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2020. – № 4, т. 3. – С. 265–268 (0,5 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних:** *Index Copernicus, Google Scholar, НБУ ім. В. І. Вернадського, РІНЦ.*

2. Мережко В. М. Євроінтеграційні вимоги до процесів підвищення фінансово-економічного потенціалу промислових підприємств / В. М. Мережко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2019. – № 6, т. 2. – С. 380–383 (0,5 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних:** *Index Copernicus, Google Scholar, НБУ ім. В. І. Вернадського, РІНЦ.*

3. Мережко В. М. Моделі та механізми у формуванні та підвищенні рівня фінансово-економічного потенціалу / В. М. Мережко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2019. – № 4, т. 3. – С. 242–245 (0,5 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних:** *Index Copernicus, Google Scholar, НБУ ім. В. І. Вернадського, РІНЦ.*

4. Мережко В. М. Взаємообумовленість фінансово-економічного потенціалу і зовнішнього освоєння ринків / В. М. Мережко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2018. – № 3, т. 3. – С. 324–327 (0,5 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних:** *Index Copernicus, Google Scholar, НБУ ім. В. І. Вернадського, РІНЦ.*

5. Мережко В. М. Розробка напрямів активізації ЗЕД промислових підприємств в умовах розширення зовнішніх ринків / В. М. Мережко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2018. – № 6, т. 3. – С. 170–173 (0,5 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних:** *Index Copernicus, Google Scholar, НБУ ім. В. І. Вернадського, РІНЦ.*

6. Мережко В. М. Вибір показників рівня фінансово-економічного потенціалу підприємств за умов розвитку інтеграційних процесів / В. М. Мережко // Моделювання регіональної економіки. – 2017. – № 1 (28). – С. 328–335 (0,5 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних:** *Google Scholar, НБУ ім. В. І. Вернадського.*

7. Мережко В. М. Особливості формування та підвищення фінансово-економічного потенціалу у зовнішній діяльності підприємств / В. М. Мережко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2016. – № 5, т. 2. – С. 301–305 (0,5 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних:** *Index Copernicus, Google Scholar, НБУ ім. В. І. Вернадського, РІНЦ.*

8. Мережко В. М. Принципові та методичні основи оцінки фінансово-економічного потенціалу суб'єктів господарювання / В. М. Мережко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2015. – № 3, т. 1. – С. 211–215 (0,5 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних:** *Index Copernicus, Google Scholar, НБУ ім. В. І. Вернадського, РІНЦ.*

9. Мережко В. М. Ресурсний потенціал Вінницького регіону на міждержавному споживчому ринку / В. М. Мережко // Економіка і регіон. Науковий вісник НУ «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». – 2005. – № 4 (7). – С. 151–154 (0,5 друк. арк.). **Індексується і реферується в базах даних:** *Index Copernicus, Google Scholar, Academic Resource Index, Ulrichsweb Global Serials Directory Crossref, НБУ ім. В. І. Вернадського.*

10. Мережко В. М. Фінансово-кредитні інструменти соціально-економічного розвитку регіону / В. М. Мережко, О. М. Мороз // Вісник Хмельницького регіонального інституту управління та права. – Хмельницький : ХІРУП. – 2004. – № 4 (12). – С. 382–386 (0,5 друк. арк.). *Особистий внесок: встановлено проблеми фінансування ЗЕД промислових підприємств (0,25 друк. арк.).* **Індексується і реферується в базах даних:** *Index Copernicus, Google Scholar.*

11. Мережко В. Перспективи економічного розвитку і співробітництва Вінницького регіону / В. Мережко, В. Лисогор, О. Мороз // Журнал європейської економіки. – 2004. – № 1, т. 3. – С. 105–118 (0,6 друк. арк.). *Особистий внесок: визначено перспективи співпраці вітчизняних підприємств з європейськими партнерами (0,3 друк. арк.).* **Індексується і реферується в базах даних:** *Index Copernicus, Google Scholar, DOAJ, НБУ ім. В. І. Вернадського.*

12. Мережко В. М. Шляхи розвитку регіонального світового співробітництва / В. М. Мережко, О. М. Мороз // Економіка: проблеми теорії та практики / Дніпропетров. держ. ун-т ; ред. А. А. Покогілов. – Дніпропетровськ : Наука і освіта. – 2003. – Т. 183, вип. 2. – С. 555–566 (0,5 друк. арк.). *Особистий внесок: проаналізовано тенденції регіонального розвитку (0,25 друк. арк.).*

У зарубіжних наукових періодичних виданнях:

13. Merezko V. Analysis of factors influencing the level of financial and economic capacity of enterprises in conditions of European integration / V. Merezko // PIRETC : The Baltic Scientific Journals. 2020. – Vol. 8, Issue 1 – P. 73–76 (0,45 друк. арк.). *Індексується і реферується в базах даних: Crossref, OpenAIRE, Google, Sherpa/RaMEO, BASE.*

У матеріалах конференцій та інших наукових виданнях:

14. Мережко В. М. Проблеми оцінки рівня фінансово-економічного потенціалу промислових підприємств / В. М. Мережко // Актуальні проблеми та перспективи трансформації міжнародних економічних відносин і світового господарства : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 20–21 квітня 2018 р.). – Хмельницький : ХНУ, 2018. – С. 180–185 (0,2 друк. арк.).

15. Мережко В. М. Управління ЗЕД підприємств в контексті використання його фінансово-економічного потенціалу / В. М. Мережко // Міжнародні економічні відносини в розвитку бізнес-процесів : матеріали конференції 30 листопада 2016 р. – Хмельницький : ХНУ, 2016. – С. 175–180 (0,2 друк. арк.).

16. Мережко В. М. Еволюція наукових поглядів щодо формування фінансово-економічного потенціалу підприємства / В. М. Мережко // Механізми, стратегії, моделі та технології управління економічними системами за умов інтеграційних процесів: теорія, методологія, практика : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 2–4 жовтня 2014 р.). – Хмельницький : ХмЦНП, 2014. – С. 333–338 (0,2 друк. арк.).

17. Мережко В. М. Євроатлантичний курс України: переваги вступу та можливі негативні наслідки // Євроатлантична інтеграція України: можливості та перспективи : матеріали Міжнар. наук. практ. конф. (м. Вінниця, 4 березня 2008 р.). – Вінниця : ЦПНІМВ, 2008. – С. 26–31 (0,2 друк. арк.).

18. Мережко В. М. Методичні матеріали щодо участі депутатів місцевих рад в євроінтеграційних процесах / За ред. Мережко В. М. – Вінниця : Діло, 2007. – 23 с. (0,9 друк. арк.). *Особистий внесок: визначено впливу на діяльність зовнішньоорієнтованих підприємств місцевих інституцій (0,3 друк. арк.).*

19. Мережко В. М. Транскордонне співробітництво як ефективний механізм у здійсненні політики європейської інтеграції / В. М. Мережко // Сучасний стан і тенденції розвитку економіки регіонів в контексті євроінтеграційних процесів : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ялта, 14–17 вересня 2007 р.). – Хмельницький : ХНУ, 2007. – С. 190–194 (0,2 друк. арк.).

20. Мережко В. М. Перспективи євроатлантичної інтеграції України / В. М. Мережко // Пріоритети економічного розвитку України: історія та сьогодення : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 10–11 квітня 2007 р.). – Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2007. – С. 79–82 (0,15 друк. арк.).

21. Мережко В. М. Сучасні тенденції розвитку відносин України та Європейського Союзу / В. М. Мережко, В. В. Олійник // Наука та образование без границя : матеріали наук.-практ. конф. (м. Софія, 16–27 грудня 2007 р.). – Софія : «БялГРАД-БГ» ООД, 2007. – Т. 1. – С. 87–90 (0,2 друк. арк.). *Особистий внесок: визначено тенденції міжнародних відносин (0,1 друк. арк.).*

22. Мережко В. М. Перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств регіону / В. М. Мережко // Регіональна бізнес-економіка та управління. – Вінниця : ПП Власюк, 2005. – № 2. – С. 21–25 (0,2 друк. арк.).
23. Мережко В. М. Розширення ЄС: можливості і перспективи України / В. М. Мережко // Науковий потенціал світу '2004 : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Дніпропетровськ, 1–15 листоп. 2004 р.). Т. 49. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2004. – С. 44–47 (0,2 друк. арк.).
24. Мережко В. М. Перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств регіону / В. М. Мережко // Регіональна бізнес-економіка та управління. – Вінниця : ПП Власюк, 2004. – № 2. – С. 69–72 (0,15 друк. арк.).
25. Мережко В. М. Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі Вінницького регіону / В. М. Мережко // Україна у світовій економічній спільноті : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 26 березня 2004 р.). – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2004. – С. 39–41 (0,1 друк. арк.).
26. Мережко В. М. Тенденції розвитку інвестиційної, кредитної та промислової політики підприємств Вінницького регіону / В. М. Мережко, В. М. Лисогор, О. М. Мороз // Регіональні перспективи. – Вінниця : ПП Власюк, 2004. – № 3–5. – С. 298–300 (0,15 друк. арк.). *Особистий внесок: розкрито шляхи розвитку інвестиційної політики підприємств (0,1 друк. арк.).*
27. Мережко В. М. Фінансово-економічні проблеми розвитку підприємств Вінницького регіону / В. М. Мережко // Розвиток фінансової системи в умовах ринкових трансформацій : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 14 жовтня 2004 р.). – Вінниця : ПП Власюк, 2004. – С. 85–90 (0,15 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Мережко В. М. Формування фінансово-економічного потенціалу у розвитку ЗЕД підприємств за умов євроінтеграції. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Хмельницький національний університет. – Хмельницький, 2021.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню та розробці теоретико-методичних основ і науково-практичних рекомендацій щодо формування фінансово-економічного потенціалу підприємства у розвитку ЗЕД за умов євроінтеграції. Удосконалено термінологію управління фінансово-економічним потенціалом та ЗЕД підприємства. Уточнено взаємозв'язки між фінансово-економічним потенціалом та ЗЕД підприємства. Доповнено систему оцінювання фінансово-економічного потенціалу показниками відтворення. Структуровано фактори впливу на ЗЕД підприємства залежно від їх сутності, рівня утворення та міри релевантності. Досліджено стан і динаміку фінансово-економічного потенціалу машинобудівних підприємств Вінницької області, проаналізовано показники їх зовнішньоекономічної діяльності і перспективи євроінтеграційних процесів.

Побудовано структурнологічну модель механізму формування фінансово-економічного потенціалу підприємства з визначенням теоретичного, організаційного, інструментального та інформаційного блоків. У теоретичному блоці визначено теоретичні положення функціонування механізму. В організаційному запропоновано виділяти забезпечуючу та процесну складові. Забезпечуюча складова охоплює усі види ресурсів, необхідні для впровадження і функціонування механізму. Процесна передбачає проведення підготовчих робіт та постійні заходи для формування фінансово-економічного потенціалу.

Визначено мету моніторингу у межах механізму, доведено необхідність відокремлення універсальних і специфічних рис моніторингу і запропоновано їх переліки для моніторингу. Для забезпечення ефективного здійснення моніторингу розроблено вимоги до процедури моніторингу; до інформації, що отримується в результаті; до функцій, що виконуються та до дотримання встановлених принципів. Для визначення послідовності здійснення моніторингу в механізмі формування фінансово-економічного потенціалу запропоновано модель проведення моніторингу фінансово-економічного потенціалу підприємства.

Ключові слова: фінансово-економічний потенціал підприємства, зовнішньоекономічна діяльність, механізм формування потенціалу, моніторинг.

ANNOTATION

Merezhko V. M. Formation of financial and economic potential in the development of foreign economic activity of enterprises in terms of European integration. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of the scientific degree of the candidate of economic sciences on specialty 08.00.04 – economics and management of the enterprises (on kinds of economic activity). – Khmelnytskyi National University. – Khmelnytskyi, 2021.

The dissertation is devoted to substantiation and development of theoretical and methodical bases and scientific and practical recommendations on formation of financial and economic potential of the enterprise in development of foreign economic activity in the conditions of European integration.

The theoretical and methodological approach to study of the peculiarities of financial and economic potential in the development of foreign economic activity has been improved, that focuses on the triad of prerequisites for the formation of economic potential of the enterprise. The terminology of financial and economic potential management and foreign economic activity of the enterprise has been improved. The definition of the concept of financial and economic potential as a possible state of the enterprise and its position in the market, which are assessed taking into account the current financial and economic state of the enterprise and market conditions in the current and forecast period is proposed and substantiated.

The structure of interrelation between the financial and economic potential and foreign economic activity of the enterprise is clarified, that includes, among

others, the types of foreign economic activity that affect the financial and economic potential, details the form and consequences of such impact through the prism of the growth of financial resources, use of opportunities and achievement of results. The theoretical foundations, principles and existing approaches to assessment of economic and financial potential are analysed and the system of assessment of financial and economic potential has been supplemented with existing reproduction indicators, namely, the minimum profit required for expanded reproduction, reproduction margin and reproduction rate. Factors influencing the foreign economic activity of the enterprise are structured depending on their essence, level of education and degree of relevance.

The structural model of the mechanism of formation of financial and economic potential of the enterprise with definition of theoretical, organizational, instrumental and information blocks is built and substantiated. In the theoretical block the theoretical positions of functioning of the mechanism are defined. In the organizational block it is offered to allocate providing and process components. The supply component covers all types of resources necessary for the implementation and operation of the mechanism. The process involves preparatory work and ongoing activities to build financial and economic potential.

The state and dynamics of financial and economic potential of machine-building enterprises of Vinnytsia region are studied, and the indicators of foreign economic activity and prospects of European integration processes are analysed.

The purpose of monitoring within the mechanism is determined, the necessity of separation of universal and specific features of monitoring is proved and their lists for monitoring are offered. To ensure effective monitoring, requirements for the monitoring procedure have been developed; to the information obtained as a result; to the functions performed and to the observance of the established principles. To determine the sequence of monitoring in the mechanism of formation of financial and economic potential, a model of monitoring the financial and economic potential of the enterprise is proposed.

Key words: financial and economic potential of the enterprise, foreign economic activity, mechanism of potential formation, monitoring.

Підписано до друку 18.11.2021. Формат 30×42/4.
Ум. друк. арк. – 0,9. Обл.-вид. арк. – 1,0.
Наклад 100 прим. Зам. № 199/21, 2021